

over skulderen på Wally og André – i halvtotaler og nærbilleder – og lader dem begge fremstå mere betragtet og objektivt, end en fastlagt synsvinkel kan. På den måde vælger filmen ikke side eller helt, men lader karakteristikken af to og deres livsholdninger stå.

André starter med en lang og næsten ubrudt beretning om, hvordan han de sidste fem år har gennemlevet og udlevet 70'ernes psykiske eksperimentale bevægelser med gruppedynamik, guru-dyrkelser, meditation osv. Han har spist sand i Sahara (og kastet det op igen), haft konstante hallucinationer og er blevet levende begravet under en afsindig natlig terapi-session. Formålet har været at få tag i virkeligheden, at føle at han er til og har levet. Den lære han nu kan drage af den barbariske psykoeksperimenteren, samler sig om to hovedpunkter. Direkte siger han som afslutning på sin lange tale: »Jeg synes, det jeg har gjort er forfærdeligt (...). Jeg har forspildt mit liv«. Den bitre konklusion er dog tættere knyttet

Wallace Shawn omklamres af André Gregory i Louis Malles »Min middag med André«.

til det skete end til det videre liv. I den følgende dialog med Wally kommer André's faktiske livsindstilling frem: For virkeligt at leve, må man leve med og acceptere døden, og man må ud af vanelivet. Man må anstrenge sig hver dag, føle efter, bygge op. »Man må standse støjen for at finde ud af, hvordan man vil leve«. På den måde bliver det daglige liv for André en enorm anstrengelse, som at skabe et uendeligt kunstværk. Derfor bliver han også – som vi som en art ledetråd hører om ham i filmens start – så ramt af en replik i Bergmans »Høstsonate«; Ingrid Bergman siger: »Jeg kunne altid leve i min kunst, men aldrig i mit liv«. André må leve i sit liv.

Over for denne nagende uro og udmarvende livsanstrengelse står Wallys livsfilosofi først pudsigt banal. Han er ganske tilfreds med sig selv, siger han. Han prøver bare at overleve, at beskytte sig og være glad for de små detaljer. Morgenkaffen, avisen, de daglige gøremål. Men i samtalens løb bliver Wallys lille-mands-indstilling et jævnyrdigt modspil til André. Wally forsvarede med ildhu det rationelle, almindelige dagligliv. F.eks. sit elektriske varmetæppe, som han er kisteglad for. Selv om André kan splitte det fuldstændig med sine argumen-

ter om, at sådanne teknologiske påfund netop fjerner én fra at føle virkeligheden – mærke kulde, tænke på at andre fryser, ligge tæt sammen for at holde varmen – holder Wally fast med en jordbunden snusfornuft, som ikke er til at komme udenom: Det er koldt om natten og i hans lejlighed, og det er forbandet ubehageligt at fryse. (Kan du stikke den, Knagsted!). I en anden aldeles ubetalelig scene bekender Wally sig overbevende til den videnskabelige tænkning, imod André's surreale tro på tilfældet: en kinesisk spå-kage, lavet langt væk og for lang tid siden på en aller anden fabrik, kan umuligt sige, om Wally skal rejse med flyveren eller ej. »Der er ingen måde, kagen kan vide det på«.

Med en svag humoristisk og kritisk distance får de to livs-syn i filmen lov til at stå over for hinanden. Fordi fjenden er noget tredje og fælles. De to mænd mødes nemlig i følelsen af angst og afmagt over for den moderne virkelighed. Samfundet er uoverskueligt, fremmed og truende. Storbyerne som et moderne koncentrationslejr. André føler det som 30'ernes jøder i Tyskland. Men i dag er der ingen steder at tage hen. Verden styrer mod afgrunden, og menneske enten lukker øjnene i bevidstløs stivnen eller forsøger desperat at leve med det ubærlige – i jagende søgen som André eller i nervøs nøjsomhed som Wallace.

Filmens anfægtelse og desperate undertone af udvejsløshed er en pågående kritik af vores virkelighed. Det står galt til, og er der egentlig noget at gøre? Det spørgsmål vil den have frem og sætte gang i. I hvert fald få os til at tænke.

Man må så spørge sig – holder alle ordene? Har Louis Malle lavet endnu en lille udvidelse af grænserne for filmkunsten? Giver det virkelighedsbillede som ordene (og de to personer) fremmaner, et lige så gennemtrængende aftryk i bevidstheden som billeder kan? – Jeg ved ikke, om jeg vil huske André's samfundskritik i ord lige så godt, som jeg husker f.eks. »Blade Runner«s i billeder. Men måske nok.

Lene Nordin

MIN MIDDAG MED ANDRÉ

My Dinner With André. USA 1981. **P-selskab:** The Andre Company. **P:** George W. George, Beverly Karp. **As-P:** Keith W. Rouse, David Franke. **P-samordner:** James Bruce. **P-leder:** Lloyd Kaufmann. **Instr:** Louis Malle. **Instr-ass:** Norman Berns. **Manus:** Wallace Shawn, Andre Gregory. **Foto:** Jeri Sopanen. **Farve:** Movielab. **Klip:** Suzanne Baron. **P-tegn:** David Mitchell. **Ark:** Stephen McCabe. **Dekor:** Douglas Kraner. **Rekvis:** Vincent Fournier. **Kost:** Jeffrey Ullman. **Musik:** Allen Shawn. **Musik-uddrag:** »Ist Gymnopédie« af Erik Satie, med Joseph Villa. **Tone:** Jean-Claude Laureux. **Medv:** Wallace Shawn, Andre Gregory, Jean Lenauer, Roy Buttler. **Længde:** 110 min., 3050 m. **Udl:** ASA. **Prem:** 3.2.84 – Grand.

P & B

Instruktør: HANS ALFREDSON

Verden vil bedrages. Det er en forslidt floskel og en sandhed med betydelige modifikationer, men det er ikke desto mindre, hvad historien om Pettersson og Bendel handler om.

Fra samfundets bund arbejder Pettersson og Bendel sig op til forretningsverdenens højere cirkler ved hjælp af ganske gement bondefangeri. Deres opfindsomhed er endeløs, når det gælder om at finde på nye svindelnumre, men den befinder sig dog altid på et ganske elementært niveau. Der er ikke noget særligt raffineret ved deres banale bedragerier, men de er mulige, fordi folk så beredvilligt lader sig bedrage.

Og kvinderne især. Disse evigt dånefærdige damer falder uden den mindste tøven for Petterssons primitive charme og

Bendels stærkt nedslidte troværdighed, og deres henførte naivitet er simpelt hen grænseløs. Man kan sælge dem hvad som helst eller låne et hvilket som helst beløb af dem, bare man ser dem dybt ind i øjnene og serverer dem en simpelt kompliment. Alle mennesker kan snydes, fordi de er fundamentalt grådige, men kvinder kan især snydes, fordi de samtidig er enfoldige.

Dermed kommer »P & B«, der naturligvis er tænkt som en skarp og munter kritik af det kapitalistiske samfunds merkantile mekanismer, i betænkelig grad til at ligne misantropi og især misogyni. Det er næppe tilsigtet, for man kan umuligt forestille sig, at den rare anarkist Hans Alfredson går rundt og gemmer på en kvindeforagtede mandschauvinist bag sin brede bug. Snarere kan man gætte på, at han glemte at føre romanens kvindesyn à jour, da han opdaterede handlingen i Waldemar Hammenhøgs omstændelige mopeddreng af en bog »Pettersson & Bendel« (433 sider) fra 1931 til det moderne Stockholm. Men bevidst eller ej er filmen under alle omstændigheder blevet en lidt ubehagelig udlevering af menneskers og specielt kvinders lavere instinkter.

En sådan udlevering kan nok danne basis for en lystig satire, men det synes jeg ikke, at »P & B« er blevet. Og den er heller ikke i tilstrækkelig grad blevet noget andet. Den er ikke indigneret, barsk og bevægende som Hans Alfredsons foregående film, »Den enfoldige morder«, og den er heller ikke frodigt og fantasifuldt fabulerende som Hans Alfredson og Tage Danielssons bedste fælles film. Den befinder sig et sted midt imellem, overraskende usikkert balancerende mellem komik og alvor, mellem satire og tragedie. Og det allermost overraskende ved den er, hvor lidt den formår at overraske – i hvor høj grad det litterære forlæg åbenbart har været en spændetrøje for instruktørens normalt så sprudlende sans for respektløs humor. I denne film er crazy-komikeren blevet uvant konventionel, og resultatet er så pænt, at det ikke i nogen synderlig grad kan charmere eller chokere.

De to hovedpersoner er ellers interessante typer. Pettersson ligner i starten en hengemt hippie eller vildfaren christianit, forhutlet og lettere fortrukket, og det er forbløffende at se, hvordan han i lyntempo mirakuløst forvandler sig til en velklædt og indsmigrende ung forretningsmand med flair for at blødgøre de små modtagelige kvindehjerter. Og Bendel er en pasløs flygtning med dunkel fortid og ar på sjælen, en polak af jødisk herkomst (i hvert tilfælde i romanen) og uhyggelige erindringer om uniformeret terror. Han har været gift og optrådte da som grækeren Stavros, og han har mistet en søn. I Allan Edwalls fremragende præstation rummer han en melankolsk mildhed kombineret med en undertrykt smerte og angst, som forklarer hans ønske om for enhver moralsk pris at sikre sin tilværelses materielle tryghed, ligesom Stellan Skarsgård – der spillede hovedrollen i »Den enfoldige morder« – fint fortolker Petterssons camouflerede umodenhed og voksende usikkerhed under al den materielle fremgang.

Man forstår den fædrelands- og familieløse Bendels forsøg på at gardere sig mod fattigdom og forfølgelse, og man forstår, hvordan hans ivrige entusiasme i forhold til alt pekuniært river den rodløse Pettersson med sig. Men deres fortid berøres kun glimtvis i filmen. Den koncentrerer sig om at skildre, hvordan de indleder deres fælles finansielle karriere med at købe og sælge violbuketter på Sergels Torg, og hvordan de derefter udvider deres geschäft via salg af symaskiner og blomsterjord, parfume og shampoo, hjemmebrænderi, import af afskyelige Peep-Bubbles, videopirateri, en koncert med en falsk Rod Stewart (den er meget langt ude) og moderigtig restaurationsdrift med biodynamiske frikadeller og højttalermusik, så folk ikke bliver siddende for længe og snakker.

Den hyperaktive virksomhed P & B flytter fra det ydmyge

loft i Gamla Stan til strømlinede lokaler på Östermalm, og Pettersson og Bendel bliver nålestrubede finansyrster med fine forbindelser. Men naturligvis og ganske banalt er der en pris at betale, især for Pettersson, som ikke kan klare al denne succes og selv fornemmer at have mistet sin sjæl undervejs. Han mister også sin trofaste veninde Mia – den vulgære smags apoteose og spillet af Lena Nyman med den særlige form for nuttet og halvt infantil kækhed, som efterhånden bliver mere end rigeligt af det gode – der hopper i havnen, og til sidst mister P & B det hele. For de halvstore fisk bliver spist af de helt store, og den kyniske advokat Vreding med de mange litterære citater er en ægte skurk og kan derfor uden besvær snyde Pettersson og Bendel, der ganske vist selv har snydt så mange, men dog forbliver et par godhjertede opkomlinge. Deres afsluttende nederlag skyldes ikke primært, at de har været uhæderlige, men at de i længden ikke har været tilstrækkeligt smarte i uhæderligheden. Unægtelig en besk morale.

»Sats på dig selv. Det er dig, som bestemmer« står der med håndfast symbolik på en plakat i starten af filmen. Og det er selvfølgelig, hvad »P & B« handler om og satiriserer over. Den ser Pettersson og Bendel som et par ekstreme eksponenter for det kapitalistiske samfunds frie initiativ, idet de realiserer den liberalistiske tesis om, at enhver er sin egen lykkes smed. De to skaber ikke spillereglerne – det gør systemet – men udnytter dem blot med mere frimodig fleksibilitet end de fleste andre.

Som nævnt synes jeg, at filmen mere minder om misantropi end om kvalificeret samfundskritik, og overvældende grinagtig er den i mine øjne heller ikke med sin påtrængende satire og demonstrative fiffighed. Vist har den da sine morsomme momenter, men Hans Alfredson har selv sammen med Tage Danielsson gennem årene forvært os med humor af en helt anderledes overrumplende originalitet. Der er noget tamt og blegt over komikken i »P & B«, selv om filmen er omsorgsfuldt instrueret med gedigen professionel kunnen. Dens omhyggeligt belyste billeder er douce delikatesser i lækker soft focus, men dens budskaber er beklædt med boksehandsker.

»P & B« er faktisk bedst i sine mest sørgmodige og mest forbitrede øjeblikke. Og fejlen ved filmen er måske, at Hans Alfredson ikke har undladt ethvert forsøg på at være vittig og i stedet konsekvent fortalt den tragedie, der hele tiden ligger og lurur lige under lystigheden.

Ebbe Iversen

P & B

P & B. Sverige 1983. **P-selskab:** Svensk Filmindustri/Svenska ord. **P-chef:** Waldemar Bergendahl. **I-ledere:** Ann Collenberg, Eva Ivarsson. **P/Instr/Manus:** Hans Alfredsson. **Foto:** Jörgen Persson/**Ass:** Rolf Lindström, Dan Myhrman. **Klip:** Jan Persson. **Ark:** Stig Boquist. **Rekvis:** Susanne Lingheim. **Kost:** Inger Pehrson. **Musik:** Gunnar Svensson. **Tone:** Eddie Axberg, Lasse Ulander.

Medv: Allan Edwall, Stellan Skarsgård, Lena Nyman, Lill Lindfors, Björn Gustafson, Dora Söderberg, Jan Blomberg, Jim Hughes.

Længde: 109 min. **Udl:** Jesper Film. **Prem:** 18.12.83 – Grand.

ISFUGLE

Instruktør: SØREN KRAGH-JACOBSEN

I sfugle handler ikke om isfugle – små lynhurtige, langnæbbede og sjældne fugle med farvestrålende fjer. Den handler om brevduer, der søger hjem, og rovfugle, der søger frihed. Bogstaveligt og i overført betydning. Den symbolske titel dækker over en kold tids lidt stækkede eksisten-